

De bombardementen op Montfort in januari 1945

door Ron Mans

Op 20, 21 en 22 januari 1945 werd Montfort door Canadese Typhoon jachtbommenwerpers gebombardeerd. Vanaf de vliegbasis Eindhoven werden drie missies gevlogen met als doel de wegenknooppunten in het dorp te blokkeren. Deze taak was toebedeeld aan No. 143 Wing van No. 83 Group, behorend tot de 2nd Tactical Air Force. Montfort is een wegenknooppunt en juist de wegen aan deze knooppunten zouden met 1.000 lbs bommen (ca. 450 kg) worden aangevallen. Deze 'duizendponders' moesten diepe kraters in de weg slaan om zodoende de bewegingsvrijheid van de Duitse troepen te beperken. Maar de bombardementen hadden desastreuze gevolgen voor de burgerbevolking. De verwoesting was enorm. Veel huizen waren geheel of gedeeltelijk vernield door de bombardementen en de artilleriebeschietingen. Tijdens de bevrijding zijn door oorlogshandelingen 174 burgers gedood, 57 inwoners uit Montfort en 117 evacués.¹ De luchtaanvallen worden in dit artikel vanuit Brits militair oogpunt beschreven. Om meer helderheid te krijgen over het hoe en waarom van de bombardementen zijn hiervoor de militaire archieven in het *Public Record Office* te Kew geraadpleegd.

Operatie Blackcock

Half januari 1945 lanceerde het Britse XII Corps vanaf de lijn Maaseik - Sittard - Linnich een offensief tussen Maas en Roer om het Duitse bruggenhoofd tot aan Roermond op te ruimen. De commandant XII Corps, luitenant-generaal Ritchie, had de opdracht gekregen om dit gebied in tien dagen te zuiveren. In het linker legerkorpsvak werd op 16 januari 1945 de aanval geopend door de 7th Armoured Division, in het centrum ging op 18 januari 1945 de 52nd Lowland Division in het offensief en op de rechterflank kwam op 20 januari de 43rd Wessex Division in actie. De 7th Armoured Division van generaal-majoor Lyne moest via Susteren, Echt, Montfort en Linne oprukken naar Sint Odiliënberg en Posterholt.² Deze pantserdivisie werd op de linkerflank ingezet en moest de grootste afstand tot de Roer afleggen. Na hevige gevechten werd op 17 januari 1945 Susteren ingenomen en een dag later werd Echt bevrijd. Op vrijdag 19 januari was Schilberg stevig in Britse handen en na het consolideren en hergroeperen werd de opmars in de richting van Sint Joost voortgezet om daarna Montfort en Linne te kunnen veroveren. Nu begon ook de Britse artillerie met beschietingen op Montfort en de toenaderingswegen om de vijandelijke verplaatsingen in het achtergebied te storen. Twee dagen werd er verwoed om Sint Joost gevochten. De Duitse verdediging had hier naast de strijdvaardige parachutisten van Kampfgruppe Hübner ook gemechaniseerde kanonnen ingezet. Deze *Sturmgeschütze* waren uiterst bekwaam ingezet waardoor de opmars werd vertraagd en verschillende Britse tanks werden uitgeschakeld.³ Op zaterdag 20 januari werd een Duitse tegenaanval met *Sturmgeschütze* vanuit Montfort ingezet. Het was voor de Britten nu duidelijk dat de vijand het wegenknooppunt Montfort gebruikte voor offensieve acties. Sjeng Mestrom woonde destijds op nummer 57 in de Zandstraat en was ooggetuige van deze Duitse tegenaanval.⁴ Een *Sturmgeschütz* kwam die zaterdagmiddag het erf oprijden waarna direct de sporen met een bezem werden uitgewist en het pantservoertuig werd gecamoufleerd. Later die middag stopte een

Duitse legerjeep en een officier riep dat de vijand in Sint Joost was doorgebroken. Ze kregen het bevel om in de tegenaanval te gaan. De bemanning stapte vloekend in en vervolgens reden ze met nog meer *Sturmgeschütze* in de richting van Sint Joost. Ook Piet Vogels heeft ongeveer twaalf van deze gemechaniseerde kanonnen in verspreide formatie zien oprukken in de richting van Sint Joost.⁵ Deze stonden al enige tijd voor de bevrijding in enkele schuren van het dorp geparkeerd. Door de mensen werden deze gemechaniseerde kanonnen tanks genoemd. Hiervan zijn er drie vernietigd of buitgemaakt tijdens de gevechten rond Sint Joost. De Duitsers braken in de late avond van zondag 21 januari 1945 het vertragend gevecht af. Ze lieten hun laatste defensieve posities bij Sint Joost los en gedurende de nacht trokken ze zich verder terug richting Montfort en Linne. Door de onverwachte felle tegenstand en de koude winterse omstandigheden had de Britse opmars veel hinder ondervonden. Het was niet te hopen dat Montfort ook zo zwaar verdedigd zou worden. Elk beschikbaar middel om de Duitse weerstand te breken werd nu door de Britse legerleiding overwogen en het was dan ook niet verwonderlijk dat op zaterdag 20 januari, nadat het weer enigszins was opgeklaard, de eerste maal luchtsteun aan de grondtroepen van de 7de Pantserdivisie werd gegeven.

Luchtsteun voor de grondtroepen

In het operatiebevel van het Britse XII Corps was in de voorbereidingen van Operatie Blackcock een paragraaf luchtsteun voor grondtroepen opgenomen. Op 9 januari 1945 was het schriftelijke operatiebevel verstrekt aan de eenheidscommandanten van het legerkorps en de commandanten van de toegewezen ondersteunende eenheden.⁶ Door de winterse weercondities werd er al in de planfase niet gerekend op de beschikbaarheid van luchtsteun. Indien de weersomstandigheden het wel zouden toelaten, kon er luchtsteun worden aangevraagd om gelegenheidsdoelen aan te vallen. De eenheidscommandanten konden op elk moment dergelijke doelen voordragen. Naast deze *opportunity targets* konden ook andere doelen worden geselecteerd. Deze doelen werden geselecteerd door de commandant van XII Corps in het tactische besluitvormingsproces gedurende de operatie. Luitenant-generaal Ritchie had in zijn staf officieren die belast waren met het voorbereiden en uitwerken van deze doelen.⁷ De luchtsteun voor de grondtroepen tijdens deze operatie zou worden verzorgd door toestellen van No. 83 Group. De tactische luchtstrijdkrachten van No. 83 Group ondersteunden het Britse 2de Leger. De Group bestond voor de helft uit Canadese eenheden.⁸ Op vliegbasis Eindhoven en andere vliegvelden in de omgeving waren meerdere Wings gestationeerd van No. 83 Group die zich elk hadden gespecialiseerd in het uitvoeren van specifieke taken, zoals duikbombardementen, raketaanvallen, bewapende verkenningen, fotoverkenningen en luchtverdediging. De Canadese No. 143 Wing was uitgerust met Hawker Typhoon 1B jachtbommenwerpers en telde vier squadrons. Drie van de vier squadrons, No. 438, No. 439 en No. 440 RCAF Squadron, hadden zich bekwaamd in het uitvoeren van duikbombardementen. Daarnaast was vanaf oktober 1944 het Britse No. 168 Squadron aan de Wing toegevoegd. Dit squadron was in offensieve operaties op lage hoogte gespecialiseerd, zogenaamde *low level attacks*. Met de 20mm boordkanonnen werden voornamelijk locomotieven en andere transportmiddelen aangevallen. De Typhoons van No. 168 Squadron RAF traden daarom vaak onafhankelijk op maar als het nodig was, konden ze ook met de gehele Wing worden ingezet. Dan was het hun taak om voor de hoofdmacht uit vijandelijk luchtdoelgeschut met de boordwapens aan te vallen.⁹

Een Hawker Typhoon 1B van het Canadese No. 440 Squadron op airstrip Eindhoven
(Fotocollectie Imperial War Museum, London).

Nabije luchtsteun door No. 143 Wing RCAF

Tijdens de bevrijding van de Roerstreek verzorgde No. 143 Wing luchtsteun voor de oprukkende grondtroepen van het Britse XII Corps. De luchtsteun was bedoeld als tactisch wapen om bepaalde effecten te behalen in het gevecht. Vanwege het slechte winterse weer werd er in de eerste helft van januari 1945 door No. 143 Wing geen nabije luchtsteun gegeven aan de grondtroepen. De weersomstandigheden verbeterden in de tweede helft van de maand.¹⁰ In de middag van 16 januari 1945, op de eerste dag van operatie Blackcock, werd door No. 143 Wing een bombardementsmissie uitgevoerd op een Duits hoofdkwartier te Waldfeucht. Daarna kon er weer drie dagen niet gevlogen worden door de barre winterse weersomstandigheden. Na enkele sneeuwbuien in de ochtend van 20 januari klaarde het zicht op en No. 143 Wing kreeg drie zogenaamde *Close Support* opdrachten toegewezen. Deze nabije luchtsteun werd uitgevoerd op drie afzonderlijke doelen in het XII Corps frontgebied. No. 438 Squadron viel het dorp Montfort aan. No. 439 Squadron bombardeerde het Duitse Laffeld, waarbij een Typhoon werd geraakt door luchtdoelgeschut en een noodlanding in vijandelijk gebied moest maken. Het duikbombardement van No. 440 Squadron was gericht op het Duitse divisiehoofdkwartier te Effeld. Kort na het middaguur moesten de vliegoperaties weer worden gestaakt vanwege nieuwe sneeuwval. Een dag later, na de dichte ochtendmist van zondag 21 januari, werd Montfort op verzoek van het Britse XII Corps weer aangevalen. No. 440 Squadron verloor Flying Officer Percy Kearsie bij de aanval op Montfort. De volgende dag, op 22 januari, werden de gehele dag nabije luchtsteunoperaties uitgevoerd op dorpen aan de frontlijn en stond Montfort voor de derde dag op rij op de doelenlijst. Op sommige plaatsen was er hevig vuur van Duits luchtdoelgeschut (FLAK), maar de doelen werden volgens de piloten toch goed geraakt. Tijdens het duikbombardement op het Duitse Uetterath werd de Typhoon van de squadronleader van No. 439 Squadron door intens vuur van luchtdoelgeschut getroffen, waarna het toestel in de lucht explodeerde. Flying Officer

Frank Skelly van No. 438 Squadron stortte boven Montfort onder gelijke omstandigheden neer en kwam hierbij om het leven. Ook een toestel van No. 168 Squadron kwam die dag niet meer terug van een missie.

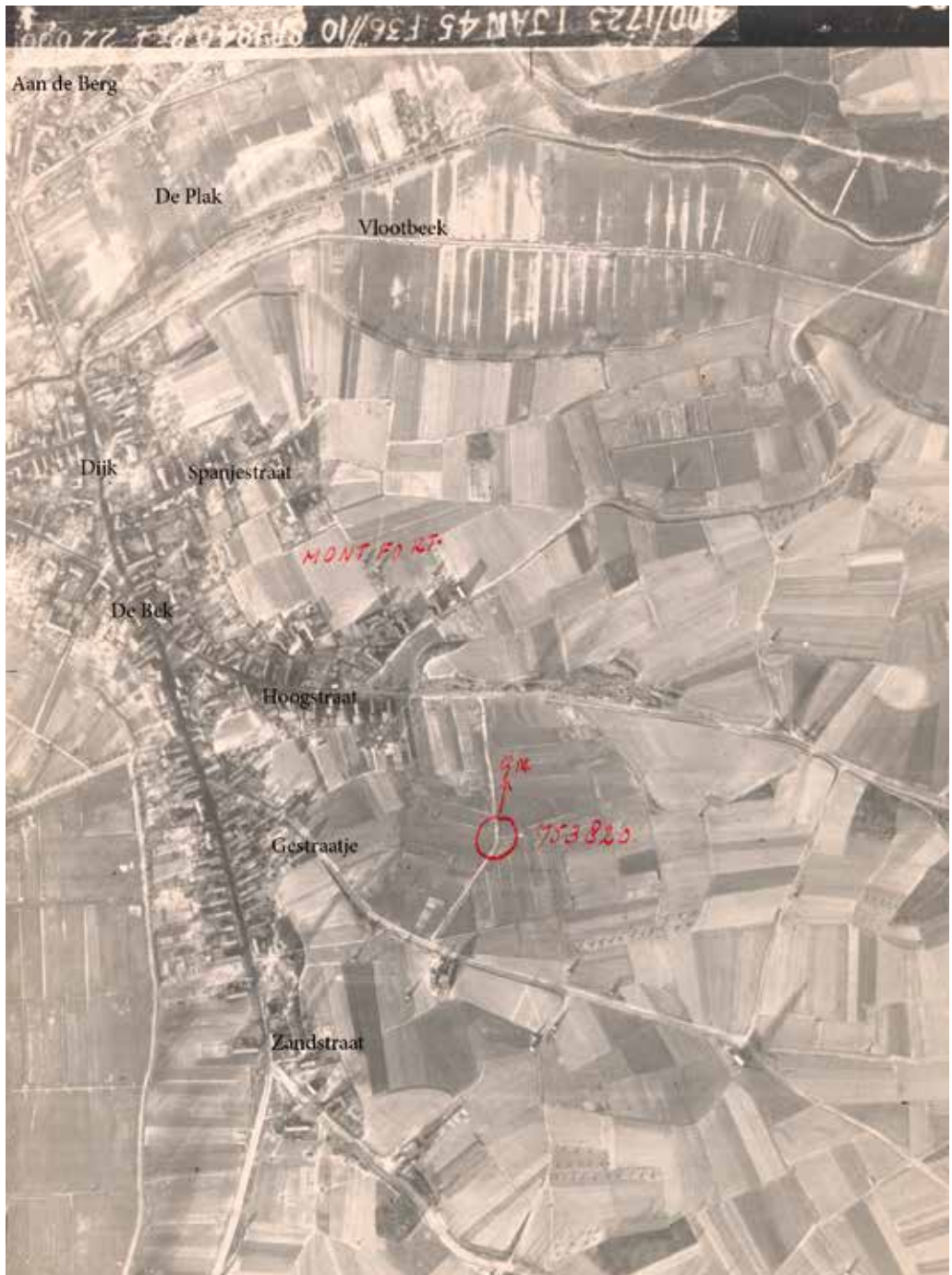
Op 23 januari werden de aanvallen in het XII Corps frontgebied voortgezet en werden bombardementen uitgevoerd op Duitse dorpen.¹¹ Bij deze aanvallen stortte een Typhoon van No. 440 Squadron in vlammen neer en een ander toestel van No. 438 Squadron explodeerde tijdens de duik naar het doel.

Ook op 24 januari werden er door No. 143 Wing weer operaties gevlogen, maar niet meer ter ondersteuning van het Britse XII Corps. Er was op deze dag ook goed nieuws te melden. Squadronleader Bing Crosby van No. 439 Squadron, die enkele dagen eerder bij Uetterath was neergehaald, had het overleefd. Door de explosie was hij uit zijn toestel geslingerd en hoewel zijn rechterschouder uit de kom was, kreeg hij het voor elkaar om met zijn linkerhand zijn parachute te trekken. Hij was ongezien achter de Duitse linies in een bos geland en had slechts enkele snijwonden en lichte kneuzingen opgelopen. Vervolgens heeft hij zich met de parachute omwikkeld en de nacht en volgende dag in het bos schuilgehouden. In de nacht is hij toen door de vijandelijke linies geslopen en gestuit op een patrouille van de Britse 43rd Division.

Vanaf 25 januari verslechterde het weer en vanwege de strenge vorst en het slechte zicht, door mist en bewolking, werd er weinig gevlogen. Operatie Blackcock werd formeel op 26 januari 1945 afgesloten en door No. 143 Wing werden geen nabije luchtsteunoperaties meer voor XII Corps uitgevoerd. In januari 1945 stond Montfort op drie achtereenvolgende dagen op de doelenlijst van No. 143 Wing. Deze drie missies zijn schematisch weergegeven in tabel 1 en zullen nu per dag worden besproken.

Eerste bombardement 20 januari 1945

Op vliegveld Eindhoven (B. 78) begon deze zaterdag met een stralende ochtendzou en een laagje sneeuw op de grond. Twee bewapende Typhoons van No. 439 Squadron werden al om 08:45 uur op een weerverkenning gestuurd om te beoordelen of het weer geschikt was om operaties uit te voeren. In het gebied Roermond was het redelijk goed weer. Daarna vlogen de twee toestellen via Duitsland verder in noordelijke richting en keerden een uur later weer terug op vliegveld Eindhoven.¹² Intussen was No. 438 Squadron al opgestegen voor de eerste missie van deze dag. Acht Typhoon 1B jachtbommenwerpers van het squadron waren aangewezen om op verzoek van XII Corps een duikbombardement uit te voeren op Montfort. Elk vliegtuig was bewapend met twee 1.000 lbs bommen, voorzien van een vertragende ontsteker in de staart van de bom. Hierdoor kon de bom dieper inslaan en ontstond er dus ook een diepere bomkrater. Het doel was immers om het wegenknooppunt Montfort te blokkeren. De acht toestellen van No. 438 Squadron waren om 09:15 uur opgestegen en ongeveer een half uur later al boven het opgedragen doel. In een steile duik werden tien bommen afgeworpen, verspreid door het dorpscentrum. Drie andere toestellen hadden hun zes bommen afgeworpen in het veld, een mijl ten zuiden van het dorp. In het operatieverslag wordt niet aangegeven waarom de zes bommen in het veld zijn afgeworpen. Na het duikbombardement werden vervolgens de straten beschoten met de 20mm boordkanonnen. Tijdens de aanval zijn door de piloten geen bewegingen in het dorp waargenomen. Op de terugvlucht naar Eindhoven kreeg een Typhoon technische problemen waardoor de piloot

De dorpskern van Montfort is links midden op de RAF luchtfoto goed te zien. De in noordwestelijke richting georiënteerde Zandstraat en de Hoogstraat komen hier Aan de Bek (Markt) samen. De opname is gemaakt op 1 januari 1945. (Fotocollectie HVR)

een noodlanding moest maken. In de aanvliegprocedure voor de landing viel namelijk de motor uit waardoor de piloot het landingsgestel niet meer kon uitsturen. Tijdens de buiklanding vloog het toestel net buiten het vliegveld in brand. De piloot bleef ongedeerd, maar het vliegtuig brandde geheel uit. De overige zeven toestellen zijn om 10:35 uur veilig op de vliegstrip van vliegveld Eindhoven geland. Volgens de piloten waren de resultaten van het duikbombardement goed.¹³ Bij dit bombardement op Montfort zijn dus verspreid in de dorpskern tien bommen afgeworpen.

Tweede bombardement 21 januari 1945

De ijzig koude dag begon met lokale mist aan de grond en pas rond het middaguur konden er weer vliegactiviteiten worden uitgevoerd. Squadronleader Gooding van No. 440 Squadron en zijn tweede man waren om 11:45 uur opgestegen om een weersverkenning uit te voeren in het gebied boven Montfort, ter voorbereiding van een bombardementsactie.¹⁴ Het weer werd goed bevonden en om 12:25 uur maakten negen Typhoons van No. 439 Squadron zich als eerste los van de startbaan. Tien minuten later gevolgd door negen Typhoons van No. 440 Squadron. Om 13:10 uur steeg No. 438 Squadron op met zes Typhoons. Deze zogenaamde *Wing attack* op Montfort werd in totaal met 24 toestellen uitgevoerd, elk vliegtuig was bewapend met twee bommen. Het doel van de missie was om de hoofdweg te bombarderen, die noordwestelijk georiënteerd door het dorp voert, om zodoende vijandelijke bewegingen van tanks en *Sturmgeschütze* te voorkomen. In de voorbereiding van de bombardementsmissie was beslist dat No. 439 Squadron als eerste zou aanvalen, respectievelijk gevolgd door No. 438 en No. 440 Squadron. De resultaten van No. 439 Squadron waren goed, aldus de piloten. Met uitzondering van twee bommen, waren de overige zestien bommen in het dorp ingeslagen. Er werd tijdens de aanval geen FLAK waargenomen. Een toestel had een *hang up* onder de linkervleugel. Omdat de bom niet was losgekomen ging de piloot voor een tweede keer omlaag. Met zijn ene bom maakte hij precies op de weg een directe treffer. Een andere Typhoon was wegens motorproblemen het squadron kwijtgeraakt en afzonderlijk teruggevlogen naar de basis. Om 13:40 uur landden de negen Typhoons weer op Eindhoven, de missie had een uur en vijftien minuten geduurd. Tijdens de landing werd een toestel ernstig beschadigd omdat het te hard neerkwam op de grond.¹⁵ Het tweede squadron dat over het doel ging, was No. 438 Squadron. De Typhoons van dit squadron hadden de opdracht om het noordelijk gelegen wegenknooppunt te bombarderen. Alle bommen kwamen in het doelgebied terecht. De aanval werd volgens de piloten

Drie vliegers van het Canadese No. 440 Squadron in januari 1945. V.l.n.r.: F/O Percy Kears, F/Lt Harry Hardy, F/O John Flintoft.

Op 21 januari 1945 is Kears omgekomen bij de bombardementsactie op Montfort.

(Foto internet: vetvoicecan.org)

in het operatieverslag als uiterst succesvol omschreven omdat het wegenkruispunt was geblokkeerd. De gebouwen aan beide zijden van de hoofdweg stonden in brand. Tijdens de duikbombardementen op Montfort werd gebruik gemaakt van 1.000 lbs bommen en het is opvallend dat tijdens deze aanval een toestel was bewapend met twee 500 lbs bommen. Minder succesvol was de onfortuinlijke opstijg poging van een nieuwe piloot. Deze veroorzaakte op zijn eerste operationele vlucht een ongeluk omdat hij een taxiënd toestel voor een opstijgend vliegtuig had aangezien. Daarbij werd het andere toestel doormidden gesneden, maar gelukkig kon de piloot met slechts enkele krasjes uit het vliegtuig ontsnappen. Bij terugkeer van de missie ging de landing wel goed en om 14:25 uur waren de zes toestellen van No. 438 Squadron weer veilig aan de grond in Eindhoven.¹⁶ Als laatste

Herbewapening van de Typhoons door grondpersoneel. Op de voorgrond worden 500 lbs en 1.000 lbs bommen gereedgemaakt voor een nieuwe missie.

(Fotocollectie Imperial War Museum, London)

was No. 440 Squadron aan de beurt om over het dorp te gaan. Met negen Typhoons werd het bombardement ingezet. Een grote explosie werd waargenomen in het zuidelijk deel van het dorp en puin werd tot een hoogte van 600 meter de lucht in geslingerd. Volgens de piloten zou dit het resultaat zijn van een treffer op een olietank. Het succes van de missie werd echter ontluisterd door het verlies van Flying Officer P.H. Kearse. Kort nadat de bommen waren afgeworpen, explodeerde zijn vliegtuig boven het doel. Volgens het operatieverslag van No. 440 Squadron is Typhoon PD601 om 13:10 uur neergestort. De andere acht toestellen keerden veilig terug van de missie en rolden om 13:45 uur weer over de landingsbaan van vliegveld Eindhoven.¹⁷ De Typhoons van No. 440 Squadron hadden de aanval vanuit zuidwestelijke richting ingezet. Vanaf de grond werd gezien dat een vliegtuig werd getroffen en direct daarna in brand vloog. De cockpit van het toestel, met daarin het lichaam van de piloot, is neergestort in de gierkelder van slager Smeets in de Spanjestraat.¹⁸ F/O Percy Kearse is na de bevrijding begraven in de tuin van Simonis aan het kruispunt Aandeberg en later bijgezet op de militaire begraafplaats Jonkerbos in Nijmegen. Er werden die dag geen andere bombardementen uitgevoerd omdat later in de middag het weer verslechterde. Het bombardement op Montfort was op deze dag de enige operatie voor de squadrons. Later die dag ontving No. 143 Wing een radiobbericht, waarin

korpscommandant Ritchie zijn waardering uitsprak voor de onder slechte zichtcondities gegeven luchtsteun. De grondtroepen hadden volgens hem hierdoor hun doelen kunnen bereiken.¹⁹

Derde bombardement 22 januari 1945

Op deze dag was het prima vliegweer en konden er drie bombardementsacties worden uitgevoerd. In de ochtend werd Heinsberg aangevallen en nadat de toestellen waren teruggekeerd, werden ze zo snel mogelijk weer afgetankt en herbewapend door het grondpersoneel. Na lunchtijd stegen de squadrons van No. 143 Wing op voor de tweede nabije luchtsteunoperatie van deze dag. Montfort was voor de derde maal aan de beurt. Als eerste zou No. 438 Squadron het doel aanvallen, daarna zouden No. 439 en No. 440 Squadron volgen. De eerste acht toestellen van No. 438 Squadron waren om 13:10 uur in de lucht. No. 439 Squadron steeg om 13:15 uur ook met acht Typhoons op, tien minuten later gevolgd door acht Typhoons van No. 440 Squadron. Alle 24 Typhoons waren bewapend met twee 1.000 lbs bommen met een vertragende ontsteker in de staart. Volgens het operatieverslag van No. 438 Squadron werden veertien bommen in het aangewezen doelgebied afgeworpen. Ditmaal waren de vliegtuigen binnen een uur terug en duurde de gehele operatie slechts 50 minuten. De aanval was een succes, maar voor No. 438 Squadron had de operatie toch een rouwrand gekregen omdat een vliegtuig verloren was gegaan bij de aanval. Om 14:00 uur keerden slechts zeven vliegtuigen terug. Het toestel van Flying Officer Frank Skelly was geëxplodeerd in een uitbarsting van vlammen en in een spiraal naar beneden gekomen. Er werd geen parachute gezien. Mogelijk heeft het toestel een directe treffer gehad, hoewel er geen vuur van FLAK werd waargenomen. Nabij het vliegtuig was tussen 1200 en 1500 meter hoogte een explosie gezien, waarna het in brand vloog.²⁰ De Typhoon is neergestort bij de Vlootbeek aan de Plak. Het vliegtuig was plat op de buik terechtgekomen en omdat het gebied bij de beek onder water stond is de piloot pas enige tijd na de bevrijding geborgen. Ook F/O Frank Skelly ligt begraven op de militaire be-

Datum	Squadron aanvalsvolgorde	Sorties	Bommen	Bommen op doel	Bijzonderheden
Zaterdag 20 januari 1945	438 Squadron	8	16	10	6 bommen buiten dorp afgeworpen
Zondag 21 januari 1945	439 Squadron 438 Squadron 440 Squadron	9 6 9	18 12 18	16 12 18	2x 500 lbs F/O Kearse neergestort in de Spanjestraat
Maandag 22 januari 1945	438 Squadron 439 Squadron 440 Squadron	8 8 8	16 16 16	14 16 16	F/O Skelly neergestort bij de Plak
Totalen	3 luchtaanvallen	56	112	102	100x 1.000 lbs en 2x 500 lbs bommen op doel

Tabel 1. De drie bombardementen op Montfort schematisch per dag weergegeven. Er zijn 56 sorties geloggen door de Typhoon jachtbommenwerpers van No. 143 Wing. Tijdens deze luchtaanvallen zijn 102 bommen op het doel Montfort afgeworpen.

graafplaats Jonkerbos. No. 439 Squadron had ook een sector van de hoofdweg als doelgebied. Bij de nadering van het doel werd de bomformatie aangenomen en in een steile duik werden alle bommen afgeworpen. Een piloot had een *bang up* onder de linkervleugel en hij vloog samen met zijn vleugelman terug over het dorp op 1800 meter hoogte, waar hij zijn ene bom met onbekend resultaat heeft afgeworpen. Er werd geen FLAK tijdens de aanval waargenomen en het squadron keerde weer veilig terug naar de basis. Het operatieverslag van No. 439 Squadron vermeldt dat het dorp was verwoest en er alleen nog maar puin, vuur en rook resteerden nadat alle squadrons hun bommen hadden afgeworpen.²¹ No. 440 Squadron bombardeerde als laatste, waarbij zes bommen in het noordelijk deel van het dorp en tien bommen verspreid over het dorp werden afgeworpen. Volgens de piloten waren er kraters zichtbaar in de noord-westelijk georiënteerde hoofdweg. Tevens werden er branden en rook waargenomen. De acht toestellen landden om 14:15 uur weer op vliegveld Eindhoven.²² Na het herbewapenen en aftanken werd er in de namiddag nog een bombardement met twee squadrons uitgevoerd op Uetterath en het andere squadron voerde een aanval uit op Schleiden.

Directe nabije luchtsteun

Naast de geplande bombardementen die door Tactical Headquarters No. 83 Group werden geleid, werd Montfort naast *prepared target* ook als *immediate target* aangevallen. Deze directe doelen werden meestal gemarkeerd door de ondersteunende Britse artillerie met rode rookgranaten. Op 22 januari hebben vier met raketten bewapende Typhoons om 16:15 uur een raketaanval uitgevoerd op een doel bij Aandenberg. De vier Typhoons hebben na het afvuren van de raketten hun sortie vervolgd en een bewapende verkenning uitgevoerd tussen Roermond en Heinsberg.²³ De raketaanval werd ook gezien door de Britse soldaten die anderhalve kilometer westelijk van Montfort gereed stonden om op te rukken naar het kruispunt Aandenberg. Pelotonssergeant Pat Whitmore van 3rd Troop B-Squadron Royal Inniskilling Dragoon Guards was één van hen. De Typhoons vuurden hun raketten af op een door de artillerie met rode rook aangegeven doel.²⁴ Vlak hierna kreeg 4th Troop het bevel om Aandenberg aan te vallen en te behouden.²⁵ De directe nabije luchtsteun op Aandenberg werd geregeld via een Forward Control Post vanaf de grond.²⁶ De Forward Control Post (FCP) stond in direct contact met de vliegtuigen in de lucht en als een aanvraag voor luchtsteun hier binnenkwam werd de luchtaanval via de FCP geregeld. Het leger werd dan eerst per radiozender geïnformeerd dat de aanval door het FCP zou worden geleid. De FCP regelde tevens de doelaanduiding en indien noodzakelijk de rookmarkering door de artillerie. De vliegtuigen konden vanaf een vliegveld of in de lucht door de FCP worden opgeroepen en gebriefd.²⁷ Indien er vliegtuigen beschikbaar waren, zorgde deze procedure ervoor dat er vrij snel directe nabije luchtsteun kon worden gegeven aan de grondtroepen. Het is niet aangegeven welk precies doel de vier Typhoons hebben bestookt, maar blijkbaar was het voor de Britten duidelijk dat het kruispunt Aandenberg, de huidige rotonde, door de vijand verdedigd zou worden.

Rapport luchtsteun

De bombardementen hadden een enorme ravage veroorzaakt en diepe kraters markeerden de plaatsen waar de bommen waren ingeslagen. Huizen in het centrum waren totaal vernietigd of omvergeblazen door de luchtdruk van de explosies. Kelders waren door puin bedolven en

overlevenden konden niet worden gered door de aanhoudende Britse artilleriebeschietingen en het ontbreken van het juiste bergingsmaterieel. Het gevolg was een groot aantal burgerslachtoffers. Dat er bij de Britse legerleiding behoefte was aan een evaluatie over de omvang van het gebruikte geweld in Montfort, bewijst het rapport met betrekking tot luchtsteun tijdens Operatie Blackcock, dat op 27 januari 1945 door de commandant van de 7de Pantserdivisie generaal-majoor Lyne is getekend.²⁸ Dit evaluatierapport is door de Divisie opgemaakt op telefonisch verzoek van de commandant XII Corps. Drie van de zeven punten uit dit rapport hebben betrekking op Montfort en worden nu vrij vertaald weergegeven:

1. De aanvallen van 21 en 22 januari 1945 op Montfort waren succesvol in het tot zwijgen brengen van mortiervuur en het blokkeren van het wegenknooppunt dat voor de vijand van vitaal belang was om zijn gemechaniseerde kanonnen van het ene naar het andere bedreigde punt te verplaatsen. Deze gemechaniseerde kanonnen werden als tanks ingezet tijdens de tegenaanvallen op Sint Joost en Linne. De luchtaanvallen waren tevens van wezenlijk belang voor de opmars richting Montfort en de genie kon zonder problemen brugslag uitvoeren over de Vlootbeek.²⁹ Het aantal burgerslachtoffers was groot omdat de Duitsers alle schuilplaatsen hadden ingenomen en de burgers de straat opjoegen. Er was een groot aantal geëvacueerde burgers aanwezig. Montfort had eigenlijk 1700 inwoners maar volgens het rapport waren het er ten tijde van de bevrijding 4000.
2. Het bombarderen van huizen veroorzaakt meer slachtoffers onder de burgerbevolking dan onder de Duitse soldaten en het verwoest vaak de accommodatie die we later weer nodig hebben. Artilleriebeschietingen veroorzaken ook schade maar de granaten perforeren alleen ramen en muren in vergelijking met de grote puinhoop die achterblijft na een bombardement. Door luchtaanvallen met raketten wordt er meer plaatselijk effect bereikt en deze zijn daardoor van grotere waarde.
3. Alle aanvallen hebben een belangrijk effect gehad op het moreel van de vijand en de eigen troepen. De eigen eenheden beschouwen de luchtsteun als bonus en zien het niet als een essentieel middel in de voorbereiding van een actie.

Analyse luchtsteun rapport

Het lijkt erop dat er door de Britten een rechtvaardiging wordt gezocht waarom er om Montfort zo zwaar is ingezet. De bombardementen werden als succesvol beschreven, omdat het wegenknooppunt was geblokkeerd en hierdoor vijandelijke gemechaniseerde eenheden de mogelijkheid werd ontnomen om tegenaanvallen uit te voeren. Dit had misschien op 21 januari strategisch belang, toen er nog gevochten werd in Sint Joost. Door het bombarderen van Montfort werden de Duitse aanvoerroutes naar het front gestoord of afgesneden. Ook zal de inzet van jachtbommenwerpers, naast het voortdurende artillerievuur, een psychologisch effect hebben gehad op de vermoeide Duitse soldaten. Maar op 22 januari 1945 stonden de voorste Britse troepen al aan de Vlootbeek en lijkt het krateren van wegen in Montfort niet veel nut meer te hebben. Het is vertragend voor de eigen opmars en de beweging in het komende gevecht wordt hierdoor beperkt. Ook het tot zwijgen brengen van mortiervuur zou volgens het rapport hebben bijgedragen aan het succes. Mortieropstellingen kunnen echter ook door artillerievuur worden bestreden

*Op 24 januari 1945 kon er pas worden begonnen met het bergen van de burgerslachtoffers.
(Fotocollectie Imperial War Museum, London)*

en met raketten bewapende Typhoons lijken hier meer op zijn plaats te zijn. Deze kunnen de doelen preciezer raken en zijn meer proportioneel dan 1.000 lbs bommen. Het is opvallend dat de oorzaak van de vele omgekomen burgers bij de vijand wordt gelegd omdat deze de schuilplaatsen van de burgerbevolking had ingenomen. Vervolgens werden de burgers de straat op gejaagd. Er zijn meerdere van deze gevallen bekend, vooral op de locaties waar is gevochten, zoals op de Waarderweg en de Linnerweg.³⁰ Maar het was beslist niet zo dat alle kelders door de Duitsers waren bezet. Daarbij zijn onder de burgerbevolking meer doden in de kelders gevallen dan buiten op straat. Er wordt in het rapport niet verteld dat overlevenden in de bedolven kelders door de aanhoudende Britse artilleriebeschietingen niet konden worden gered en dat het artillerievuur ook slachtoffers heeft geëist. De Canadese piloten hadden overigens tijdens de bombardementen geen bewegingen in het dorp gezien. Dit is ook niet zo vreemd, omdat tijdens een luchtaanval meestal dekking wordt gezocht. In het rapport wordt ook het bevolkingsaantal van 4000 mensen laag geschat. Het Civil Affairs detachement vermeldt dat er op 24 januari 5000 overlevenden in Montfort zijn.³¹ Nederlandse bronnen zeggen dat er tussen de 7000 en 8000 personen in Montfort verbleven.³²

Totale oorlog

Over het waarom van de bombardementen zijn in het verleden al vele vragen gesteld. Volgens sommigen zouden de luchtaanvallen op Montfort berusten op een vergissing.³³ In ieder geval blijkt uit de Britse inlichtingenrapporten dat er begin januari 1945 Duitse artillerie bij Montfort opgesteld stond, die regelmatig van positie wisselde.³⁴ Zelfs de locatie van de *Ortskommandant* aan de Stationsweg was bekend bij de Britten. Ook werd gerapporteerd dat er op verschillende tijden 20 tanks, waarschijnlijk *Sturmgeschütze*, tussen Montfort en Echt waren gesignaleerd. De inlichtingensectie van de 7de Pantserdivisie waarschuwt wel om voorzichtigheid te betrachten met deze door burgers verstrekte inlichtingen. Begin januari was er namelijk sprake van een statisch front, waardoor er geen krijgsgevangenen werden gemaakt. Hierdoor werd de van burgers afkomstige informatie belangrijker. Het was immers altijd nog beter dan helemaal geen informatie.³⁵ Zo vertelden enkele burgers dat ze op 18 januari zes tanks hadden gezien in de bossen bij Aandenberg aan de Stationsweg. Weer andere burgers hadden op 10 januari tanks en gemechaniseerde kanonnen waargenomen op de Waarderweg tussen Montfort en Sint Odiliënberg.³⁶ In de ochtend van het laatste bombardement op 22 januari was er een burger door de linies gekomen die tot 11:00 uur die morgen in Montfort was geweest. Hij had zijn familie bij het bombardement verloren en vertelde ook dat de enige Duitsers in het dorp tankbemanningen en genietroepen waren, die de brug en de molen hadden opgeblazen. De Duitse troepen die zich hadden teruggetrokken uit Sint Joost schijnen niet door het dorp gekomen te zijn, maar hij dacht dat er infanterie in de bossen ten noorden van Aandenberg zat.³⁷ Via deze burger was de staf van de 7de Pantserdivisie dus op de hoogte van de situatie in het dorp, nog voordat de laatste luchtaanval zou plaatsvinden. Op het hoofdkwartier van het Britse XII Corps kwam echter om 11:15 uur een radiobericht binnen van de 7th Armoured Division met een opmerkelijke zin.³⁸ Er was door burgers gemeld dat er 200 SS'ers en 20 uitgeschakelde AFV's (*Armoured Fighting Vehicles*) in Montfort waren, het laatste was waarschijnlijk het resultaat van de luchtaanval van de vorige dag. Dan om 12:55 uur volgt een bericht van G Air dat Montfort om 14:00 uur zal worden aangevallen met drie squadrons jachtbommenwerpers en dat 7th Armoured Division hierover geïnformeerd moet worden.³⁹ Het is vreemd dat in het bericht 200 SS'ers zijn genoemd. Er zijn namelijk geen SS-eenheden in Montfort ingezet en er zijn ook nooit zoveel Duitse pantservoertuigen uitgeschakeld. Het is merkwaardig dat deze informatie door de Britse inlichtingensectie van de 7de Pantserdivisie zo serieus is genomen en vervolgens is doorgestuurd naar het XII Corps hoofdkwartier. Eerder was namelijk al gewaarschuwd om voorzichtigheid te betrachten met de door burgers verstrekte inlichtingen. Er waren ook in de voorafgaande gevechten geen SS-troepen geïdentificeerd in deze sector. Misschien zijn de zwarte uniformen van de *Sturmgeschütz Kompanie* van de *Panzerjäger Abteilung*, die de tegenaanval bij Sint Joost had uitgevoerd, wel de reden dat men dacht dat er in Montfort SS aanwezig was. Naast zwarte uniformen droegen deze *Panzerjäger* namelijk ook emblemen met doodshoofden. De *Sturmgeschütz Kompanie* kan zich wel via Montfort hebben teruggetrokken. Dit zou dan ook een geschikt doel kunnen zijn voor een nabije luchtsteunoperatie. In ieder geval is er door de staf van XII Corps besloten om Montfort op 22 januari te bombarderen. De Typhoon jachtbommenwerpers van No. 143 Wing waren immers beschikbaar voor operaties en de weersomstandigheden waren goed. Deze offensieve luchtsteun werd als tactisch middel ingezet om de grondtroepen te ondersteunen in de aan-

val op het dorp. Tijdens een totale oorlog worden alle beschikbare middelen ingezet om het gevecht te winnen. De bombardementen hebben bijgedragen aan deze overwinning maar de burgerbevolking heeft de bevrijding duur betaald.

Bijkomende schade

In 1945 sprak men nog van *Close Support* of *Close Army Support*, als het ging om nabije luchtsteun voor de grondtroepen. In het moderne conflict wordt nabije luchtsteun *Close Air Support* (CAS) genoemd. Bij hedendaagse militaire operaties is de inzet van *Close Air Support* steeds belangrijker geworden. Zo is CAS volledig afgestemd op de te steunen grondtroepen. Door zoveel mogelijk gevechtskracht op een bepaalde plek te concentreren worden de grondtroepen geholpen om bepaalde operatiedoelen te behalen. Hierbij wordt de afweging gemaakt wat betreft de militaire noodzaak en de proportionaliteit. De militaire noodzaak betekent dat geweld alleen mag worden gebruikt als het essentieel is om het militaire doel te bereiken. Proportionaliteit houdt in dat geweld en vernietiging tot een minimum moeten worden beperkt om dat doel te bereiken. Bijkomende schade dient zoveel mogelijk te worden beperkt.⁴⁰ In het tactische besluitvormingsproces heeft de staf van XII Corps besloten om bombardementen op Montfort uit te voeren omdat er militaire noodzaak was. Montfort was een operatiedoel van de 7de Pantserdivisie dat veroverd moest worden. In en rond Sint Joost was op 20 en 21 januari 1945 zwaar gevochten en om de eigen verliezen tijdens de aanval op Montfort zoveel mogelijk te beperken, werd het dorp op 22 januari opnieuw gebombardeerd. Met betrekking tot proportionaliteit moeten we uitgaan van de toenmalige omstandigheden en niet vergeten dat er een sfeer van totale oorlog was. De verwoeste gebouwen en de vele burgerslachtoffers in Montfort werden door het Britse leger gezien als bijkomende schade tijdens een militaire offensieve operatie. Voor de mensen van Montfort en de vele ondergebrachte evacués was het echter een ramp en de totale vernietiging was onbegrijpelijk. De gevolgen van de verwoestende luchtaanvallen zullen in een vervolgartikel worden besproken.

Twee bewapeningsmonteurs van No.440 Squadron RCAF ploeteren op een vliegbasis bij Eindhoven door de modder met munitie voor de 20mm boordkanonnen (Foto coll. Imperial War Museum, London).

Literatuur

- P.J.H. Baghus, *De slag om de Roerdrieboek* (Assen 1981).
Doctrinecommissie Koninklijke Landmacht, *Landmacht Doctrinepublicatie, deel II, gevechtsope-
raties* ('s-Gravenhage 1998).
Norman Franks, *Typhoon attack* (London 2003).
Bert Hammes, 'Montfort beleefde een nachtmerrie' in: *D-Day in Midden-Limburg, terugblik
op de bevrijding (deel 2)* (Maastricht 1985).
Historical Section of the Royal Canadian Air Force, *The R.C.A.F. overseas, the sixth year*
(Toronto 1949).
R. Mans, 'Het gevecht bij Aandenberg in Montfort, januari 1945' in: *Jaarboek Roerstreek 32*
(2000), 142-154.
W.J. Mertens, H.W. Jeurissen & Sjeng Mestrom (red.), *Montfort bezet, verwoest en bevrijd*
(Roermond 1985).

Geraadpleegde bronnen Public Record Office, Kew.

- AIR 25/706 No. 83 Group
AIR 26/208 No. 143 Wing Headquarters (RCAF)
AIR 27/1878 No. 438 Squadron (RCAF)
AIR 27/1879 No. 439 Squadron (RCAF)
AIR 27/1880 No. 440 Squadron (RCAF)
AIR 40/313 British 21 Army Group Report (May 1945)
WO 171/4170 G Branch HQ 7th Armoured Division
WO 171/4054 XII Corps G.S.
WO 171/4057 XII Corps HQ Civil Affairs
WO 205/847 Op. Blackcock working papers January 1945
WO 205/848 Op. Blackcock 7th Armoured Division January 1945

Noten

- 1 Mertens, Jeurissen & Mestrom 1985, 196-197.
- 2 Baghus 1981, 160-208.
- 3 Een *Sturmgeschütz* is een volledig gepantserd voertuig met een op een tankonder-
stel geplaatst antitankkanon dat beperkte traverseermogelijkheden heeft. Het heeft
geen draaiende toren zoals een tank. Door de Britten werden gemechaniseerde kan-
onnen SP-guns, ofwel Self Propelled guns genoemd.
- 4 Mertens, Jeurissen & Mestrom 1985, 164-165.
- 5 Piet Vogels (1915-2013), interview 14/5/1999.
- 6 WO 171/4054 Operatiebevel No. 25 XII Corps 9/1/1945.
- 7 WO 171/4054 Agendapunten coördinerende eindbespreking XII Corps 14/1/1945.
Volgens verzendlijst bestond G Air GSO2 uit Major J.E. Powell en zijn assistent
Lieutenant L.H. Corke.
- 8 Historical Section of the Royal Canadian Air Force 1949, 5.
- 9 Franks 2003, 159-160.
- 10 AIR 26/208 No. 143 Wing Headquarters Operations Record Book.
- 11 AIR 25/706 No. 83 Group Intelligence Summary No. 218 23rd January 1945.

- 12 AIR 27/1879 No. 439 Squadron Operations Record Book 20th January 1945.
13 AIR 27/1878 No. 438 Squadron Operations Record Book 20th January 1945.
14 AIR 27/1880 No. 440 Squadron Operations Record Book 21st January 1945.
15 AIR 27/1879 No. 439 Squadron Operations Record Book 21st January 1945.
16 AIR 27/1878 No. 438 Squadron Operations Record Book 21st January 1945.
17 idem noot 14.
18 Mertens, Jeurissen & Mestrom 1985, 165.
19 idem noot 10.
20 AIR 27/1878 No. 438 Squadron Operations Record Book 22nd January 1945.
21 AIR 27/1879 No. 439 Squadron Operations Record Book 22nd January 1945.
22 AIR 27/1880 No. 440 Squadron Operations Record Book 22nd January 1945.
23 WO 205/847 G LOG Events reported 22 Jan 45 Serial 572 from G Air.
24 Pat Whitmore Troopsergeant 3rd Troop B-Squadron 5th Royal Inniskilling Dragoon
Guards, brief 25/3/1997.
25 Mans 2000, 144-147.
26 Internet: Rijkswaterstaat.nl, 2nd TAF ops, 22 January 1945.
27 AIR40/313 Air Support for Operations Plunder, Flashpoint and Varsity,
Part III The forward control of aircraft during "Plunder/Varsity".
28 WO171/4170 Report on air support during Op Blackcock.
29 Genoemde brugslag heeft plaatsgevonden over de Vlootbeek direct ten zuidwesten
van de huidige camping.
30 Mertens, Jeurissen & Mestrom 1985, 30, 32, 66, 117, 137, 144 en 168.
31 WO171/4057 CA 202 Det in support 7 Armd Div, 24 Jan 45.
32 Mertens, Jeurissen & Mestrom 1985, 36, 117, 129 en 148.
33 Hammes 1985, 18. Henk Driessen, 'Royal Air Force bombardeerde Montfort na
foute informatie' in: *De Limburger* 24 februari 1995, 5.
34 WO171/4170 Intelligence Summary No. 213 8th January 1945.
35 WO171/4170 Intelligence Summary No. 215 10th January 1945.
36 WO171/4170 Intelligence Summary No. 220 19th January 1945.
37 WO171/4170 Intelligence Summary No. 223 22nd January 1945.
38 WO205/848 G LOG Date 22 Jan 45 serial 559.
39 WO205/848 G LOG Date 22 Jan 45 serial 563.
40 Doctrinecommissie Koninklijke Landmacht 1998, 21.